

Ο ΜΑΚΙΑΒΕΛΗΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΠΑΡΑΚΡΑΤΙΚΟΙ, ΕΡΕΙΠΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΟΚΑΘΑΡΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ ΒΟΥΚΕΦΑΛΑ

«Με το θεώρημα των εθνικότητων δεν θα πάρουμε την Μακεδονία, διότι, αν κι ευρίσκονται ελληνικά στοιχεία σκορπισμένα εις όλην την χώραν, μόνον τα νότια αυτής μέρη κατοικούνται πυκνά από Έλληνες. Με τα θεωρήματα των απαράγραπτων ιστορικών δικαίων όσον και αν τα φωνάζωμεν μεταξύ μας και εις την οικουμένην δεν θα πάρωμεν την Μακεδονίαν, διότι απαράγραπτα δικαιώματα δεν υπάρχουν εις την γην και πολλών ειδών παραγραφές ισχύουν εις το διεθνές δίκαιον...

Εις την Μακεδονία θα εμφανιστεί την δωδεκάτην ώραν ο Μακιαβέλης. Αν αυτός είναι Βούλγαρος, η Μακεδονία θα γίνη Βουλγαρική, αν είναι Έλλην θα γίνει ελληνική, αν είναι Ρώσος, φίλος της αυτονομίας θα γίνη αυτόνομον κράτος σλαυικόν...

Είναι ακόμη καιρός να γίνη Έλλην ο Μακιαβέλης».

(από αδημοσίευτο άρθρο του Ίωνα Δραγούμη που χρονολογείται περί το 1903, ένα χρόνο πριν την έναρξη του «μακεδονικού αγώνα»).

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ» ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΚΔΙΩΞΗ ΤΩΝ «ΕΑΜΟΒΟΥΛΓΑΡΩΝ»:

ΠΟΛΕΜΟΣ, ΕΘΝΟΚΑΘΑΡΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΠΤΩΜΑ ΤΟΥ «ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ»

Το ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του είχε ως στρατηγική επιλογή την κατασκευή της εθνικής ιδεολογίας με βάση το αρχαίο ένδοξο παρελθόν. Η επιλογή της μεταφοράς της πρωτεύουσας του νεαρού ελληνικού κράτους το 1834 στην Αθήνα ήταν η πρώτη μεγάλη κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση. Η Αθήνα την εποχή εκείνη ήταν ένα μάλλον ασήμαντο οικονομικά και γεωπολιτικά μέρος, χωρίς να είναι καν λιμάνι, πράγμα μεγάλης σημασίας για ένα κράτος που η βιωσιμότητά του κρινόταν από τον έλεγχο των παρακείμενων θαλασσών. Είχε όμως κάτι με το παραπάνω: βαριά αρχαία ιστορία με ένδοξο μεγαλείο.

Αυτή η κληρονομιά ήταν η αρχική ιδεολογική μαγιά επέκτασης του νεοσύστατου κράτους, καθώς ο «μεγάλος ασθενής», η οθωμανική αυτοκρατορία, διαλύταν σταδιακά καθόλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Το 1844 ο πρώτος κοινοβουλευτικός πρωθυπουργός, Ιωάννης Κωλέττης, έδωσε με λυρικό τόνο μία πρώτη εκδοχή της «Μεγάλης Ιδέας». Ο Κωλέττης βέβαια δεν μίλησε για συγκεκριμένες περιοχές που έπρεπε να «απελευθερωθούν», παρ' όλα αυτά τις επόμενες δεκαετίες έγινε σαφές το τι εννοούσε: την «απελευθέρωση» και την ενσωμάτωση όλων των «ιστορικών ελληνικών χωρών», δηλαδή της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας, της Θράκης, των Επτανήσων, των Δωδεκανήσων, της Κρήτης, της Κύπρου, της Μικράς Ασίας και του Πόντου σε μια «Ελληνική Αυτοκρατορία».

Η συνεχιζόμενη αποσύνθεση της οθωμανικής αυτοκρατορίας, άφηνε ανοιχτό χώρο για εθνικά όνειρα: μέχρι το 1881 το ελληνικό κράτος προσάρτησε αμαχητί τα νησιά του Ιονίου και τη Θεσσαλία. Μπροστά του βρισκόταν η Μακεδονία: ένα μωσαϊκό κοινοτήτων, γλωσσών, θρησκευμάτων το οποίο είχε δημιουργηθεί στα χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Την ίδια στιγμή όμως που οι ορέξεις του ελληνικού κράτους για τη Μακεδονία είχαν αρχίσει να ανοίγουν, ήρθε και η συνειδητοποίηση ότι υπήρχαν και άλλοι διεκδικητές της περιοχής. Η de facto δημιουργία του σερβικού και του βουλγαρικού κράτους την ίδια χρονιά, έκανε τη Μακεδονία, μια περιοχή όπου η πλειοψηφία του πλη-

θυσμού μιλούσε σλαβικές διαλέκτους, το μεγάλο διακύβευμα στα νότια Βαλκάνια.

Εν τω μεταξύ, στα ελληνικά μετόπισθεν ο ιστορικός Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος είχε ήδη καταφέρει το ακατόρθωτο με την «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους»: να δημιουργήσει την ιδέα της τρισχιλιετούς συνέχειας του ελληνικού έθνους διαμέσου των αιώνων συμπεριλαμβάνοντας τη βυζαντινή περίοδο και την ορθόδοξη εκκλησία στους πυλώνες του έθνους. Οι προσθήκες αυτές, εκτός των άλλων, αποτέλεσαν την αναγνώριση της σημασίας που είχε και επρόκειτο να έχει η ορθόδοξη ελληνική εκκλησία ως μηχανισμός, ως εξουσία και ως ενοποιητικό στοιχείο σε ό,τι θα ακολουθούσε.

Οι ελληνόφωνοι χριστιανοί εντοπιζόνταν κυρίως στα νοτιοδυτικά, στη Θεσσαλονίκη καθώς και σε μικρές κοινότητες στις υπόλοιπες πόλεις. Το ελληνικό κράτος ακολούθησε ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα την πολιτική της διάδοσης της ελληνικής γλώσσας ιδρύοντας με δικούς του πόρους ελληνικά σχολεία σε πολλές περιοχές της οθωμανικής ακόμα Μακεδονίας. Αυτή η κίνηση ήταν μία από τις πολλές που θα ακολουθούσαν τις επόμενες δεκαετίες με σκοπό την εθνική αλλοίωση της Μακεδονίας προς όφελος του ελληνικού κράτους.

Αλλά αυτές οι κινήσεις «ήπιας» εξωτερικής πολιτικής είχαν και έχουν τα όριά τους. Το ελληνικό κράτος, το οποίο το 1893 είχε χρεοκοπήσει, γινόταν όλο και πιο ανυπόμονο. Το αποτέλεσμα αυτής της ανυπομονησίας ήταν η ταπεινωτική ήττα του 1897, στο σύντομο πόλεμο με την οθωμανική αυτοκρατορία, όπου οι δυνάμεις παρακρατικών ατάκτων, αλλά και ο τακτικός ελληνικός στρατός, που δοκίμασαν να κινηθούν προς την Μακεδονία συντρίφθηκαν άμεσα. Παρά την ήττα του, το ελληνικό κράτος, όπως και οι αντίπαλοί του στην περιοχή, διέβλεπαν ότι η οθωμανική κατοχή της Μακεδονίας μετρούσε μέρες. Το πότε και πώς θα ανοίγονταν οι ευκαιρίες στα αντιμαχόμενα για τη Μακεδονία βαλκανικά κράτη, εξαρτιόταν και από τους ανταγωνισμούς και τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων.

Εν τω μεταξύ, κανείς δεν έμενε με σταυρωμένα χέρια. Στα χρόνια που ακολούθησαν, το βουλγαρικό, το σέρβικο και το ελληνικό κράτος επιδόθηκαν σε ένα όλο και πιο βίαιο υπόγειο ανταγωνισμό. Η κορύφωση αυτού του ανταγωνισμού ήταν αρχικά ο «μακεδονικός αγώνας» του 1904-1908 και τέλος οι βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-1913. Το διακύβευμα ήταν ο βίαιος προσηταιρισμός των σλαβόφωνων

πληθυσμών της Μακεδονίας που αποτελούσαν την πλειοψηφία στην περιοχή, ενώ ταυτόχρονα έλληνες παρακρατικοί προσπαθούσαν να αποκρούσουν με κάθε μέσο τη βουλγαρική επιρροή. Οι μακεδόνες βέβαια είχαν διαφορετική άποψη.

Η εξέγερση του Ίλιντεν το 1903, η πρώτη έκφραση αυτοπροσδιορισμού των σλαβόφωνων μακεδόνων, η οποία πνίγηκε στο αίμα από τους οθωμανούς, στρεφόταν ακριβώς ενάντια στους έλληνες, τους βούλγαρους και τους σέρβους και τα σχέδιά τους για την περιοχή: είχε το σύνθημα «η Μακεδονία στους μακεδόνες». Ο «μακεδονικός αγώνας» που ακολούθησε ήταν για τους έλληνες μια προσπάθεια βίαιου εξελληνισμού και εθνοκάθαρσης, με σκοπό τη μελλοντική ένταξη της Μακεδονίας στα όρια του ελληνικού κράτους. Κατά συνέπεια ο πόλεμος για την απόκτηση των χαμένων εδαφών της παραπαιούσας οθωμανικής αυτοκρατορίας έπρεπε να συνοδεύεται και από εθνοκάθαρση όλων των νέων περιοχών: η ιστορία της επέκτασης των συνόρων του ελληνικού κράτους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη βίαιη ενσωμάτωση, καταπίεση ή και εξόντωση της μειονότητας των κατειλημμένων περιοχών. Για αυτό τον λόγο η ιστορία των μακεδόνων είναι αποσιωπημένη, διαστρεβλωμένη και συσκοτισμένη. Το ελληνικό κράτος επιδιώκει διαχρονικά να αποσιωπήσει την εθνοκάθαρση στην οποία επιδόθηκε το πρώτο μισό του 20ου αιώνα στις επονομαζόμενες «νέες χώρες», δηλαδή στη Μακεδονία.

Ο μεγαλύτερος κρατικός εχθρός για τους έλληνες ήταν η Βουλγαρία μιας και αυτή διέθετε βλέψεις εξέδου στο Αιγαίο, πράγμα και το οποίο κατάφερε για σύντομα χρονικά διαστήματα. Η επιτυχής για την Ελλάδα κατάληξη των βαλκανικών πολέμων του 1912-1913 και η ήττα των βουλγάρων, οι οποίοι δέχθηκαν συντονισμένη επίθεση από τους σέρβους, τους έλληνες και τους ρουμάνους, έφερε το ελληνικό κράτος να βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να κατέχει τη Θεσσαλονίκη και τα σύνορά του να βρίσκονται λίγο έξω από την Ξάνθη. Τα πράγματα για το βουλγαρικό κράτος εξελίχθηκαν ακόμη χειρότερα με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μιας και ως σύμμαχος των ηττημένων κεντρικών δυνάμεων, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη Θράκη και την πρόσβαση στο Αιγαίο. Οι καθόλα ευνοϊκές εξελίξεις των διακρατικών ανταγωνισμών μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο για το ελληνικό κράτος αύξησαν ακόμη περισσότερο τις επεκτατικές του βλέψεις. Τα αποτελέσματα είναι γνωστά. Μικρασιατική εκστρατεία και συντριπτική ήττα,

πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες πίσω στην ηπειρωτική Ελλάδα το 1922.

Η εγκατάσταση των προσφύγων ακολούθησε οργανωμένο σχέδιο. Το μεγαλύτερο ποσοστό εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία και τη Θράκη με σκοπό την εθνολογική αλλοίωση των περιοχών αυτών, ενώ ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό κατευθύνθηκε στην πρωτεύουσα όπου και αποτέλεσε ένα σημαντικό κομμάτι της όλο και πιο δυναμικά οργανωμένης εργατικής τάξης. Το ΚΚΕ, ως βασικός πολιτικός εκφραστής της εργατικής τάξης, ήταν μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '30 ίσως ο σημαντικότερος υποστηρικτής της αυτονομίας της Μακεδονίας. Το 1924 ο εκπρόσωπος του ΚΚΕ στο 5^ο συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς Σεραφεύμ Μάζιμος μπορούσε να λέει: «(...) δε λέμε ελληνική Μακεδονία, αλλά Μακεδονία καταληφθείσα από τους Έλληνες».⁸

Ακόμη και το 1934, ο *Ριζοσπάστης* δημοσίευε άρθρα με τίτλο «Η Μακεδονία κάτω από τον ζυγό της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας» όπου περιέγραφε τις διώξεις που υφίσταντο οι σλαβομακεδόνες από το ελληνικό κράτος. Όλα αυτά βέβαια μέχρι το 1934, όπου η πλήρης επικράτηση του σταλινισμού και η εγκατάλειψη της «προλεταριακής επανάστασης» από την κομμουνιστική διεθνή οδήγησε στην εγκατάλειψη των περί αυτόνομης Μακεδονίας από το ΚΚΕ.

Μετά λοιπόν το 1922 και την εγκατάσταση των προσφύγων στις εθνικά «ευαίσθητες» περιοχές, αλλά και με την ανταλλαγή των πληθυσμών με τη Συνθήκη της Λωζάνης, ο γλωσσικός και εθνολογικός χάρτης της Μακεδονίας είχε υποστεί ραγδαία αλλαγή. Παρ' όλα αυτά παρέμενε μία ιδιαίτερη ευμεγέθης μακεδονική μειονότητα, ενώ σε ορισμένες περιοχές όπως η Φλώρινα και η Καστοριά οι μακεδόνες αποτελούσαν την πλειοψηφία των κατοίκων. Ανεπίσημες καταγραφές που διενήργησε το ελληνικό κράτος το 1925 υπολόγιζαν τον αριθμό των μακεδόνων στην ελληνική Μακεδονία περίπου σε διακόσιες χιλιάδες.⁹ Το ελληνικό κράτος καθ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου εφάρμοσε απαρέγκλιτα μία πολιτική βίαιης ενσωμάτωσης, καταστολής και ελέγχου των μακεδόνων με σκοπό τον εξελληνισμό τους. Όχι μόνο δεν τους αναγνώρισε ως μειονότητα, αντιθέτως προσπάθησε να καταπνίξει κάθε έκφραση της γλώσσας τους, της κοινωνικής τους οργάνωσης, της κουλτούρας και των εθίμων τους.

Η πολιτική του ελληνικού κράτους εστίασε ιδιαίτερα στην απαγόρευση της ομιλίας και της εμφάνισης της μακεδονικής γλώσσας στο δημόσιο χώρο (π.χ σε επιγραφές). Την ευθύνη για την πολιτική καταστολής ανέλαβαν οι μπάτσοι, οι χιλιάδες ρουφιάνοι που διέσπειρε το ελληνικό κράτος στη Μακεδονία, αλλά και οι παρακρατικές φασιστικές οργανώσεις του μεσοπολέμου. Έτσι, τον Αύγουστο του 1931 δύο μήνες μετά τον εμπρησμό της εβραϊκής συνοικίας Κάμπελ στη Θεσσαλονίκη, η παρακρατική οργάνωση Τρία Έψιλον (ΕΕΕ), γνωστή και ως οι «χαλυβδόκρανοι», οργάνωσε «πορεία προς τα σύνορα» με προορισμό τη Φλώρινα. Η υποδοχή που τους επιφυλάχτηκε εκεί ήταν θριαμβευτική. Πριν αποχωρήσουν, οι φασίστες φρόντισαν να αναρτήσουν πινακίδες παντού στη Φλώρινα με την επιγραφή «Ομιλείτε την Ελληνικήν!».¹⁰

Η πολιτική εθνοκάθαρσης που ακολούθησε το ελληνικό κράτος κορυφώθηκε κατά τη δικτατορία του Μεταξά όπου η απαγόρευση ομιλίας της μακεδονικής γλώσσας έγινε ακόμη πιο αυστηρή. Το ελληνικό

κράτος που βάδιζε ολοταχώς προς τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μετέτρεψε όλες τις περιοχές σε «Επιτηρούμενες Ζώνες», όπου οι κινήσεις των «εθνικώς υπόπτων» πληθυσμών ήταν υπό αυστηρό έλεγχο.

Το τελευταίο επεισόδιο της εθνοκάθαρσης στη Μακεδονία διαδραματίστηκε κατά τη δεκαετία του '40. Κατά την περίοδο των αντικομμουνιστικών διώξεων και της τρομοκρατίας που εξαπέλυσε αμέσως μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας το ελληνικό κράτος, αρκετές χιλιάδες μακεδόνων δεν είχαν άλλη επιλογή παρά ν' ανεβούν στο βουνό. Καθ' όλη τη διάρκεια του ελληνικού εμφυλίου πολέμου οι μακεδόνες μαχητές αποτελούσαν την πλειοψηφία του ΔΣΕ στη Βόρεια Ελλάδα. Μετά την οριστική ήττα στον Γράμμο και το Βίτσι αρκετές δεκάδες χιλιάδες όλων των ηλικιών βρέθηκαν εξόριστοι, πολλοί από αυτούς για πάντα, από τη Μακεδονία.

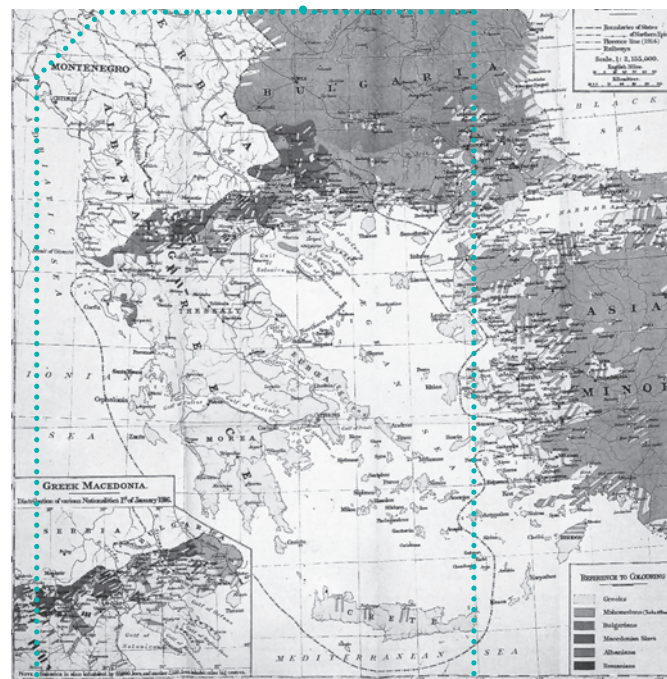
Μπορούμε εδώ να συνοψίσουμε τα όσα έχουμε αναφέρει μέχρι τώρα.

Το ελληνικό κράτος από τα γεννοφάσκια του επεδίωξε την κατάληψη όσων περισσότερων εδαφών μπορούσε από την παραπαίουσα οθωμανική αυτοκρατορία. Η εθνική ιδεολογία, η σύνδεση με το αρχαίο παρελθόν και η τρισχιλιετής συνέχεια του ελληνικού κράτους, ήταν ιδεολογίες που έδεναν αρμονικά με αυτούς τους σκοπούς. Η Μακεδονία, όπου οι ελληνοφρονες ήταν μειοψηφία, παρέμενε ένας από τους κύριους στόχους του ελληνικού ιμπεριαλισμού. Η κατάληψή της απαιτούσε πόλεμο, εθνοκάθαρση και εκμετάλλευση ευνοϊκών συγκυριών των διεθνών και περιφερειακών διακρατικών ανταγωνισμών. Η εθνοκάθαρση της Μακεδονίας, η βίαιη δηλαδή ενσωμάτωση, εκτόπιση και εξόντωση των σλαβόφωνων μακεδόνων ήταν μια διαδικασία που ξεκίνησε με τον «μακεδονικό αγώνα» και ολοκληρώθηκε σε μεγάλο βαθμό με την ήττα των «εαμοσάβων» το 1949. Η διαδικασία αυτή αποσιωπήθηκε όσο τίποτα άλλο από τους εγχώριους μηχανισμούς παραγωγής ιδεολογίας. Οι εναπομείναντες μακεδόνες έμειναν να αναφέρονται πλέον με τον ουδέτερο και ανιστορικό όρο «ντόπιοι». Οι υπόλοιποι, αρκετές δεκάδες χιλιάδες, βρέθηκαν στο σημερινό κράτος της Μακεδονίας και σε άλλα κράτη του πρώην ανατολικού μπλοκ, έχοντας χάσει τις περιουσίες και την ιθαγένειά τους. Σε πολλούς από αυτούς δεν επιτρέπεται ακόμα και σήμερα ούτε καν η απλή επίσκεψη στον τόπο που γεννήθηκαν. Διόλου τυχαίο που πολλές από αυτές τις περιοχές βρέθηκαν στο επίκεντρο των πρόσφατων συλλαλητηρίων «για τη Μακεδονία».

ΣΙΩΠΗ, ΕΡΕΙΠΙΑ ΚΑΙ ΚΥΠ ΣΤΟ ΜΕΤΕΜΦΥΛΙΑΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Η πολιτική του εποίκισμού της Μακεδονίας μετά το 1922 ήταν μία εξαιρετικά επιτυχημένη στρατηγική του ελληνικού κράτους. Έφερε σε άμεση υλική αντίθεση, κομμάτια των κατώτερων στρωμάτων, μακεδόνες και πρόσφυγες, εξυπηρετώντας τα σχέδια εθνοκάθαρσης του ελληνικού κράτους. Μετά την περίοδο διωγμών, βίας και τρομοκρατίας της περιόδου 1904-1949, οι μακεδόνες είχαν μετατραπεί σε πολλές περιοχές σε μειοψηφία.

Το μετεμφυλιακό κράτος με τον νόμο 2536/1953 «Περί επανεποίκισμού των παραμεθόριων περιοχών και ενισχύσεως του πληθυσμού αυτών», απαλλοτρίωσε τις περιουσίες των μακεδόνων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα μετά την ήττα του ΔΣΕ το 1949

Χάρτης που φτιάχτηκε από τον καθηγητή του πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Σωτηριάδη το 1916 και απεικονίζει την αντίληψη του ελληνικού κράτους για την εθνολογική σύσταση του ελληνικού κράτους και των περιοχών που βρισκόταν στους στόχους του ελληνικού ιμπεριαλισμού. Συγκρίνεται τον με έναν σύγχρονο χάρτη. Δεν περιλαμβάνει ακόμα την Κύπρο κάτω δεξιά, αλλά την Μακεδονία (σε επανάληψη) κάτω αριστερά, κόβοντάς την από τον βορρά. Έτσι για να το εμπεδώσουμε οι πάντες ότι ήταν ελληνική και όχι των υπολοίπων.

Το 1981 κυκλοφόρησε η ταινία «Το κόκκινο άλογο» του μακεδόνα σκηνοθέτη Στόλε Πόποφ. Στην ταινία περιγράφεται, εκτός των άλλων, η φανταστική επιστροφή ενός μακεδόνα πολιτικού πρόσφυγα του εμφυλίου στον τόπο καταγωγής του· ένα χωριό της Μακεδονίας. Τίποτα πια δεν ήταν ίδιο για τον εκτοπισμένο: κανείς δεν ήθελε να έχει οποιαδήποτε σχέση μαζί του, ενώ οι παρακρατικοί της περιοχής τον τραμπούκιζαν με κάθε ευκαιρία. Στο ενσταντανέ από την ταινία βλέπουμε έλληνα παρακρατικό σε καφενείο χωριού της Μακεδονίας. Το ελληνικό υπΕΞ κατέβαλε προσπάθειες έτσι ώστε να αποτραπεί η προβολή της ταινίας στην Ευρώπη. Η ταινία βραβεύτηκε σε πολλά φεστιβάλ διεθνώς.

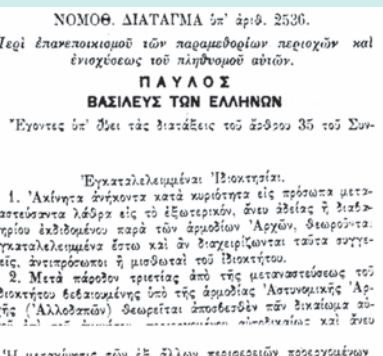

Σε προηγούμενο τεύχος του περιοδικού είχαμε δημοσιεύσει φωτό των Λ. Σάντα - Μ. Γλέζου με τον κυπατζή δήμαρχο των Ιμίων. Εδώ τους βλέπουμε πάλι με τον Μ. Ανδρόνικο στον τάφο της Βεργίνας. Όπου «εθνικό θέμα», οι αριστεροί Γλέζος-Σάντας δήλωναν παρών. Το κάδρο συμπληρώνει με επικό ενσταντανέ η Μελίνα Μερκούρη. Οι μακεδονικοί τάφοι ενσωματώθηκαν πανηγυρικά στη σύγχρονη εθνική ιδεολογία.

Εφημερίδα Μακεδονία, 07/07/1959. Οι δημόσιες τελετές αποκήρυξης της «σλαβικής διαλέκτου», δηλαδή της μακεδονικής γλώσσας, ήταν συνηθισμένο φαινόμενο κατά τη δεκαετία του '50. Τι είναι τελικά τα μακεδονίτικα; Γλώσσα ή μιξόγλωσσον, σλαβόφων ιδίωμα όπως λέγανε οι έλληνες εθνικόφρονες; Μία καλή απάντηση έδωσε ο γλωσσολόγος Max Weinreich: «γλώσσα είναι η διάλεκτος με στρατό και ναυτικό».

Αποπάσματα από τον νόμο 2536/1953 με τον οποίο απαλλοτριώθηκαν οι περιοχές των 40 χιλιάδων σλαβόφωνων μακεδόνων που κατέφυγαν στις ανατολικές χώρες μετά την ήττα στον Εμφύλιο το 1949 και μεταβίβαστηκαν σε μπάτσους, εθνικόφρονες και «έποικους» από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Οι απόγονοι των ευεργετηθέντων, μην έχετε αμφιβολία, είναι μπροστάρηδες στους νέους μακεδονικούς αγώνες.

και τις μοίρασε σε «εποίκους» από άλλες περιοχές, συγγενείς νεκρών μπάτσων ή σε ντόπιους «εθνικόφρονες». Παρ' όλες τις εκποτίσεις, τους εποικισμούς και τους επανεποικισμούς, σύμφωνα με ανεπίσημες καταγραφές του ελληνικού κράτους, οι μακεδόνες υπολογίζονταν σε 150 χιλιάδες, με ιδιαίτερα έντονη παρουσία στη Φλώρινα και την Καστοριά.¹¹ Εν τω μεταξύ, ήδη από το 1944 είχε δημιουργηθεί η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας ως κομμάτι της Λαϊκής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Η μεταπολεμική πολιτική του ελληνικού κράτους διαμορφώθηκε υπό αυτές τις νέες συνθήκες.

Το ελληνικό κράτος λοιπόν στις αρχές της δεκαετίας του '50 θεώρησε ότι μπορούσε απλώς να παριστάνει ότι δεν υπήρχε κανένα ζήτημα. Δεν υπήρχε μακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα, δεν υπήρχε μακεδονική γλώσσα, κουλτούρα, έθιμα και βέβαια κλεμμένες περιοχές. Ταυτόχρονα, συνέχισε την πολιτική στρατιωτικής και κυπατζιδικής διαχείρισης της μειονότητας και ανανέωσε το καθεστώς της «Επιτηρούμενης Ζώνης» που είχε θεσπιστεί επί μεταξικής δικτατορίας. Η ζώνη αυτή μήκους 1212 χιλιομέτρων και πλάτους μεταξύ 5 και 100 χιλιομέτρων περιλάμβανε γύρω στις 420 πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά, ενώ διέσχισε όλη τη Μακεδονία και τη Θράκη φτάνοντας μέχρι την Ήπειρο και τη βόρεια Κέρκυρα. Η είσοδος κάθε μη μόνιμου κατοίκου πραγματοποιούνταν υπό αυστηρό έλεγχο, όπως και η μετακίνηση μόνιμων κατοίκων αμφίβολης εθνικοπροσέγγισης. Ακόμα και το πιο μικρό χωριό σε αυτή την περιοχή ήταν φρακλωμένο και υπό την εποπτεία του κοντινότερου στρατοπέδου για λόγους εθνικής ασφαλείας.¹²

Η συστηματική προσπάθεια απαγόρευσης της μακεδονικής γλώσσας συνεχίστηκε απερίσπαστα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έπαιξε η ίδρυση νηπιαγωγείων και σχολείων στα οποία διδάσκονταν προφανώς τα ελληνικά και ταυτόχρονα απομονώνονταν οι νέοι της μειονότητας από την οικογένειά τους όπου μιλούσαν μακεδονικά: οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες εκπόνησαν αλληπάλληλα σχέδια για τη σταδιακή εξάλειψη της μακεδονικής γλώσσας στις τάξεις των νεότερων γενιών.

Ταυτόχρονα, τα μυστικά και φανερά κονδύλια του υπουργείου Εξωτερικών μοιράζονταν αφειδώς στη Μακεδονία. Το 1951 αναβαθμίστηκε ο ρόλος και η σημασία της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (ΕΜΣ) η οποία είχε ιδρυθεί το 1939 με «σκοπό την περισυλλογή και μελέτη παντός γλωσσικού, αρχαιολογικού, ιστορικού ή λαογραφικού υλικού που σχετίζεται με τη Μακεδονία», δηλαδή την πλαστογράφηση και συκοφάνηση του παρελθόντος της Μακεδονίας. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνταν και το Ινστιτούτο Μελετών Χερσονήσου Αίμου (ΙΜΧΑ) που ιδρύθηκε την ίδια περίοδο. Και τα δύο ιδρύματα μαζί έχουν παραγάγει τόνους έντυπου υλικού, πληθώρα εκδηλώσεων αλλά και μαθημάτων με σκοπό την εμπέδωση της ελληνικότητας της Μακεδονίας.

Πολύ ενδιαφέροντα είναι όμως και τα μυστικά κονδύλια που κατευθύνονταν σε διάφορους πολιτικούς, αθλητικούς, φυσιολατρικούς, κυνηγητικούς συλλόγους και οργανώσεις. Οργανώσεις όπως ο «Φιλολογικός Σύλλογος Φλώρινας» ή η «Εύξεινος Λέσχη Ποντίων Φλώρινας» επιδοτούνταν συστηματικά και γενναιοδωρα από τη δεκαετία του '60.¹³ Δεν είναι κατά συνέπεια παράξενο που κάτι τέτοια πολιτιστικά σωματεία παριστάνουν τους μακεδονομάχους ακόμη και σήμερα. Ένα ολόκληρο οικοσύστημα

ευεργετηθέντων παρακρατικών φτιάχτηκε στη μετεμφυλιακή Ελλάδα, με σκοπό όχι μόνο την εναντίωση στον επάρατο κομμουνισμό, αλλά και την καταπίεση της εναπομείνασας μακεδονικής μειονότητας. Όλοι αυτοί τράφηκαν με κρατικό χρήμα και πρόνοια. Πέρα όμως από τους καθημερινούς ρουφιάνους των χωριών της Φλώρινας ή τους ακροδεξιούς μακεδονομάχους της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, ο γαλαξίας των παρακρατικών περιελάμβανε και πολλούς άλλους. Ένας από αυτούς ονομαζόταν Μανώλης Ανδρόνικος και ήταν αρχαιολόγος.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ

Ο Ανδρόνικος γεννήθηκε το 1919 στην Προύσα, ήταν πρόσφυγας του '22 και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη, πράγμα που αναμφίβολα τον εξέθεσε στον πολυεθνικό και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης καθώς και στους έντονους ταξικούς ανταγωνισμούς του μεσοπολέμου. Χωρίς αμφιβολία, ήταν γνώστης ολόκληρης της ιστορικής πορείας του μακεδονικού που περιγράψαμε παραπάνω. Ήταν ένας από τους πρόσφυγες που ανέβηκε τη σκάλα της ταξικής ανέλιξης, τη στιγμή που η πλειοψηφία των προσφύγων μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '60, ιδιαίτερα στην επαρχία, ζούσε στα όρια της φτώχειας. Το 1952 έγινε καθηγητής αρχαιολογίας στο ΑΠΘ.¹⁴

Ο Ανδρόνικος ήταν μαθητής του Κωνσταντίνου Ρωμαιοπούλου. Ο Ρωμαιοπούλος ήταν σημαντική μορφή της ελληνικής αρχαιολογίας, υπήρξε πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών και ήταν ο πρώτος που επέλεξε να αρχίσει ανασκαφές στη Βεργίνα το 1938. Ο Ρωμαιοπούλος, ο οποίος ανακάλυψε και συντήρησε επί δεκαετίες μία σειρά από αρχαία ερείπια στην Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα, στράφηκε προς τη Μακεδονία επί εποχής Μεταξά. Δεν νομίζουμε ότι αυτή η στροφή ήταν τυχαία.

Η τρισχιλιετής συνέχεια του ελληνικού έθνους του Παπαρηγόπουλου, δεν περιελάμβανε τρισχιλιετή συνέχεια της Μακεδονίας: ιδιαίτερα σε συμβολικό επίπεδο. Ο ίδιος ο Παπαρηγόπουλος αδυνατούσε να κατασκευάσει μια τέτοια ιδέα. Αλλά όταν είναι ανάγκη, ο εθνικός μύλος τα αλέθει όλα. Ο Ανδρόνικος, ο οποίος συνέχισε το έργο του δασκάλου του και ο οποίος εμμονικά έψαχνε επί τουλάχιστον 25 χρόνια να βρει ένα σημαντικό και ασύλητο τάφο στη Μακεδονία, τελικά τα κατάφερε τον Νοέμβριο του 1977. Να πώς παρουσίαζε ο Ριζοσπάστης την επιτυχία του Ανδρόνικου:

Οι ειδικοί είναι σχεδόν σίγουροι πως ένας από τους τρεις τάφους που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα στο χωριό Βεργίνα της Βέροιας ανήκει στον Φίλιππο Β' της Μακεδονίας. [...] Τα μοναδικά σε πλούτο ευρήματα ταυτίζουν την περιοχή με την πρώτη πρωτεύουσα της Μακεδονίας, τις Αιγές και αποδεικνύουν την συνέχεια των μακεδόνων σ' αυτό τον τόπο.¹⁵

Το γεγονός λοιπόν για τον Ριζοσπάστη ήταν ότι οι τάφοι της Βεργίνας «αποδείκνυαν την συνέχεια των μακεδόνων σε αυτό τον τόπο». Τι σημασία έχει αν η ταυτότητα του νεκρού βασιλιά αμφισβητείται; Τι σημασία έχει αν ο περιβόητος ήλιος της Βεργίνας ποτέ δεν αποδείχθηκε ότι ήταν σύμβολο των αρχαίων Μακεδόνων;¹⁴ Αυτά είναι ψιλά γράμματα για την εθνική

ιδεολογία. Αρκεί μόνο η συναίνεση όλων των πολιτικών δυνάμεων του κράτους. Από την άκρα αριστερά μέχρι την άκρα δεξιά. Και αυτή στη μεταπολίτευση ήταν δεδομένη. Με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και την αναγνώριση της εθνικής αντίστασης, οι εκτοπισμένοι μετά τον εμφύλιο ολαβόφωνοι μακεδόνες μαχητές του ΔΣΕ, ονομάστηκαν «μη έλληνες το γένος» και ήταν οι μοναδικοί που τους απαγορεύθηκε η επιστροφή στους τόπους που γεννήθηκαν.

Από τα πρώτα χρόνια λοιπόν της μεταπολίτευσης, το ελληνικό κράτος προετοιμαζόταν ιδεολογικά και υλικά, για όσα θα ακολουθούσαν τη δεκαετία του '90. Οι νέοι μακεδονομάχοι έχοντας πίσω τους δεκαετίες παρακρατικής δράσης, μπορούσαν να φορέσουν τα νέα γκατζετάκια που τους προσέφερε η εθνική αρχαιολογία του Ανδρόνικου. Γιατί στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο Μακιαβέλης (βλέπε απόσπασμα στην αρχή του κειμένου) επέστρεψε στη Μακεδονία.

Ο ΜΑΚΙΑΒΕΛΗΣ (Ο ΕΛΛΗΝΑΣ) ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Με την οριστική διάλυση του ανατολικού μπλοκ το 1991 και την ανεξαρτητοποίηση του κράτους της Μακεδονίας την ίδια χρονία, οι μισοτελειωμένοι λογαριασμοί των βαλκανικών πολέμων του 1912-1913, ξαναβγήκαν στο προσκήνιο - τουλάχιστον για ένα κομμάτι των ντόπιων αφεντικών. Το ελληνικό κράτος συμάχησε με τον σέρβικο μεγαλοϊδεατισμό προσβλέποντας σε εδαφικά οφέλη από τη νέα αυτή βαλκανική διένεξη. Το βουλγαρικό κράτος, όντας αποδυναμωμένο μετά την κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων, βρισκόταν στη χειρότερη δυνατή κατάσταση. Έλληνες και σέρβοι λοιπόν λογάριαζαν ότι η διάλυση και το μοίρασμα του κράτους της Μακεδονίας δεν ήταν ανέφικτος στόχος. Ο δισέγγονος της Πηνελόπης Δέλτα, Αντώνης Σαμαράς, χρησιμοποίησε και εμπλούτισε τους ήδη υπάρχοντες παρακρατικούς μηχανισμούς και με μία συνολική κρατική κινητοποίηση πραγματοποιήθηκαν τα συλλαλητήρια για τη Μακεδονία το 1992, τα οποία δήλωναν την πολεμική ετοιμότητα του ελληνικού κράτους.

Το πρόβλημα των ελλήνων και των σέρβων στα '90s ήταν ότι κανένα άλλο κράτος της περιοχής, αλλά και διεθνώς, δεν επιθυμούσε την ελληνοσερβική ηγεμονία στα Βαλκάνια. Έτσι τα μακιαβελικά σχέδια του Σαμαρά αποσύρθηκαν διακριτικά από το προσκήνιο. Αυτή η απόσυρση όμως δεν σήμαινε και εγκατάλειψη των ελληνικών βλέψεων στα Βαλκάνια. Το ελληνικό κράτος έχει ανοιχτούς λογαριασμούς με όλους τους βόρειους γείτονές του. Μπορεί να παριστάνει, όπως κάνει τώρα τελευταία με την πρόσφατη συμφωνία των Πρεσπών, ότι κλείνει το μακεδονικό ζήτημα. Αλλά στην πραγματικότητα το μακεδονικό, όπως και το «βορειοηπειρωτικό», δεν πρόκειται να κλείσει με την επίκληση ονομάτων ή απαράγραπτων δικαιωμάτων. Το μακεδονικό θα κλείσει όταν ο Μακιαβέλης θα γίνει έλληνας. Όταν δηλαδή η ένοπλη κρατική ισχύς θα κλείσει τους ανοιχτούς λογαριασμούς των Βαλκανίων.

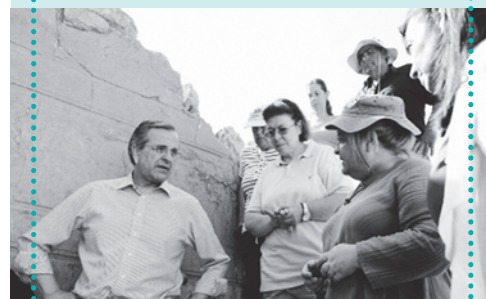
Το ελληνικό κράτος δεν μπορεί παρά να αναμένει τις απαραίτητες ευνοϊκές γεωπολιτικές συγκυρίες στα φαινομενικά ειρηνικά Βαλκάνια. Προς το παρόν, δείχνει να εστιάζει την προσοχή του στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο και την Κύπρο. Αλλά, ας μην γελιομαστε, δεν έχει απεμπολήσει κανέναν από τους ιστορικούς στόχους του. Εν τω μεταξύ, φροντίζει να ξεχαστούν

όλα τα εγκλήματα που έχει διαπράξει μαζί με τους έμμισθους παρακρατικούς του στη Μακεδονία.

1. Παρατίθεται στο Μιχάλης Καλιακάτσος, «Η κρυφή γοητεία της Μακεδονίας», *Η Αυγή*, 12/10/2007.
2. «Η Ελλάς ως εκ της γεωγραφικής της θέσεως είναι το κέντρον της Ευρώπης. Με την δεξιάν της πιάνει τας χείρας της Δύσεως, και με την αριστεράν της τας χείρας της Ανατολής και τας συνδέει. Η Ελλάς ήτο προωρισμένη, ως φαίνεται, καταπίπτουσα να δώση τα φώτα εις την Δύσιν, και σήμερον ανισταμένη να φωτίση την Ανατολήν. Ημείς, Κύριοι, κατοικούμεν αυτήν την ένδοξον Ελλάδα, ημείς πρέπει να δώσωμεν τον εξευγενισμόν εις την Ανατολήν. Από αυτόν τον όρκον, και από την μεγάλην ιδέαν, την οποίαν πρέπει να έχωμεν περί του εαυτού μας, ίδον εμπνευσμένους τους πληρεξουσίου εις τας παρελθούσας Συνελεύσεις μας να ομιλώσιν όχι περί επαρχιών, αλλά περί ολοκληρού του Χριστιανισμού», Ιωάννης Κωλλέτης, 14/1/1844, «Ομιλία περί του ζητήματος της ελληνικής ιθαγένειας». Βλέπε και Θάνας Βερέμης, Γιάννης Κολιόπουλος, *Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2006, σελ. 530-536.
3. «Η Μεγάλη Ιδέα της εθνικής ολοκλήρωσης», *Καθημερινή* 12.06.2011.
4. Τάσος Κωστόπουλος, *Πόλεμος και εθνοκάθαρση: η ξεχασμένη πλευρά μιας δεκαετούς εθνικής εξόρμησης*, Βιβλιόραμα, 2007, σελ.25-35.
5. «Η γυναικεία εκπαίδευση και ο ρόλος της στα τέλη του 19ου αιώνα», *Μιγάδα* #7, σελ.34-36.
6. Με τόση ιδεολογία, απαγόρευση και προπαγάνδα στην Ελλάδα η χρήση της λέξης «μακεδόνας» σκέτο, μπορεί να προκαλέσει - δυστυχώς- σύγχυση. Αυτό είναι πάντως το όνομα με το οποίο ανέκαθεν αυτοπροσδιορίζονταν: ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ.
7. Από το 1912 έως το 1919 και από το 1941 έως το 1944. Και στις δύο περιπτώσεις το βουλγαρικό κράτος έκανε το καίριο λάθος να γίνει σύμμαχος των ηττημένων. Τόσο στον Α' όσο και στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
8. «Ο Ελληνικός Φασισμός στον Μεσοπόλεμο: Περί της ιστορίας του φασισμού και της σημερινής του χρήσης», *Σπουδές στο Γαλανόμαυρο: φασίστες και παρακρατικοί στην κοιτίδα της δημοκρατίας*, Antifa Scripta, 2013, σελ. 88.
9. Τάσος Κωστόπουλος, *Η απαγορευμένη γλώσσα: κρατική καταστολή των σλαβικών διαλέκτων στην ελληνική Μακεδονία*, Μαύρη Λίστα, 2002, σελ. 29-32.
10. Ο.π., σελ. 125. Περισσότερα για την Τρία Έψιλον βλέπε στο «Ο ελληνικός φασισμός στον μεσοπόλεμο...», ό.π., σελ. 63-75.
11. «Η απαγορευμένη γλώσσα...», ό.π., σελ. 223.
12. «Η απαγορευμένη γλώσσα...», ό.π., σελ. 244-245.
13. «Η απαγορευμένη γλώσσα...», ό.π., σελ. 267.
14. Πήραμε και διαβάσαμε το βιβλίο του Γιάννη Χαμηλάκη, *Το έθνος και τα ερείπιά του: αρχαιότητα, αρχαιολογία και εθνικό φαντασιακό*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2012. Ιδιαίτερα το κεφάλαιο με τίτλο «Ο αρχαιολόγος ως σαμάνος: η αισθητηριακή αρχαιολογία του Μανώλη Ανδρόνικου». Αλήθεια, κύριε Χαμηλάκη, ήταν ένας «σαμάνος της εθνικής αρχαιολογίας» ο κύριος Ανδρόνικος; Η μήπως ένας κουστουμαρισμένος παρακρατικός που κάρφωσε τα τελευταία καρφιά στο φέρετρο των ολαβόφωνων μακεδόνων της ελληνικής Μακεδονίας, προσφέροντας μία σύγχρονη εκδοχή της μακεδονικής συνέχειας ανά τους αιώνες;
15. Ελεγε ο Παπαρηγόπουλος στις 08/01/1885: «επ' ουδεμία ιστορικής βάσεως δυνάμεθα να στηρίξωμεν νέαν της Μακεδονίας οριοθέτησιν». Παρατίθεται στο Τάσος Κωστόπουλος, «Τα βαφτίσια της μη-Μακεδονίας», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 24/06/2018.
16. «Οι ειδικοί είναι σχεδόν σίγουροι για τον τάφο του Φιλίππου Β'», *Ριζοσπάστης*, 16/11/1977.
17. Για παράδειγμα, βλέπε την έκδοση του Institute of Greek and Roman Antiquity (IGRA)/National Hellenic Research Foundation (NHRF): Miltiadis B. Hatzopoulos, «The Burial of the Dead (at Vergina) or the Unending Controversy on the Identity of the Occupants of Tomb II», *Tekmeria*, τ. 9, 2008, σελ. 91-118.

Ο Αυγουστίνος Καντιώτης (1907-2010), τέως Μητροπολίτης Φλώρινας, Πρεσπών και Εορδαίας, γνωστός και ως ο «Χομεϊνί της Μακεδονίας». Η πορεία του ήταν σε αρκετά σημεία αντιστοιχη με αυτή του Αγίου Παΐσιου, βοήθειά μας. Και οι δύο ήταν στρατιωτικοί παπάδες τις κρίσιμες στιγμές του εμφυλίου, με ιδιαίτερα έντονη παρακρατική δράση. Και οι δύο είχαν άποψη για την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει το ελληνικό κράτος. Εδώ αρχίζουν και οι διαφορές. Ενώ ο Παΐσιος ασχολήθηκε με τη συγγραφή των περιβόητων προφητειών του, ένα μείγμα χριστιανοφασιστικής πολιτικής και γεωπολιτικής ανάλυσης, ο Καντιώτης επιδόθηκε επί δεκαετίες σε κάθε είδους παρακρατικές δραστηριότητες στη Φλώρινα. Εκτός των άλλων, θεωρείται υπεύθυνος για την καταστροφή των εκκλησιών σλαβικού ρυθμού στη Φλώρινα.

Ο δισέγγονος της Πηνελόπης Δέλτα ενόσω ήταν πρωθυπουργός το 2014, επισκέφθηκε τον τύμβο Καστά στην Αμφίπολη Σερρών. Οι προσπάθειες της εθνικής αρχαιολογίας να επιδείξει ένα ακόμη στοιχείο της μακεδονικής συνέχειας ανά τους αιώνες, οργανώθηκε με ιδιαίτερη σπουδή. Στην αρχή διέδιδαν ότι εκεί μπορεί να είναι ο τάφος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ενώ όλοι γνωρίζουν ότι είναι θαμμένος στην Αλεξάνδρεια και ο τάφος έχει βυθιστεί στη θάλασσα. Μετά λέγανε ότι μπορεί να είναι ο τάφος της μάνας του της Ολυμπιάδας. Στο τέλος βρήκανε μόνο μπουγάτσα κρέμα...